GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACȚIUNEA ȘI ADMINISTRAȚIUNEA:
BRAȘOVŬ, piața mare Nr. 22.

„GAZETA" IESE ÎN FIECARE ḌI.

Pe unŭ anŭ 12 fior., pe șése lunĭ 6 fior., pe trei lunĭ 3 fior.
România și străinătate:
Pe anŭ 36 fr., pe șése lunĭ 18 fr., pe trei lunĭ 9 francĭ.

ANULŬ XLVII.

SĔ PRENUMERĂ:
la poște, la librării și pe la dd. corespondențĭ.

ANUNCIURILE:
O seriă garmondŭ 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare

Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ. — Manuscripte nu se retrămitŭ.

Nr. 249. Duminecă 23 Decemvre 1884.

Nou abonamentŭ
la
„Gazeta Transilvaniei."

Cu I Ianuariu st. v. 1885 se începe **unŭ nou abonamentŭ**, la care invitămŭ pe onorații amicĭ și sprijinitorĭ ai foiei nóstre.

Prețulŭ abonamentului:

Pentru Austro-Ungaria:
pe trei lunĭ **3 fl.**
„ șése „ **6** „
„ unŭ anŭ **12** „

Pentru România și străinătate:
pe trei lunĭ **9 francĭ în aurŭ**
„ șése „ **18** „ „
„ unŭ anŭ **36** „ „

☞ *Din causa însemnatei scăderĭ a cursului biletelorŭ de bancă române, suntemŭ constrînșĭ a condiționá plata abonamentelorŭ în aurŭ, séu în hărtiă cu adausulŭ agiului.*

Rugămŭ pe d-nii abonațĭ, ca sĕ binevoiéscă a-șĭ reînoí de cu vreme abonamentulŭ, pentru ca sĕ nu se întrerupă espedițiunea diarului.

ADMINISTRAȚIUNEA „GAZETEI TRANSILVANIEI."

Cestiunea Universitățiĭ române.
I.

Brașovŭ, 22 Decemvre.

„Junimea română a pierdutŭ o posițiune slabă, nesigură și periculósă la universitatea maghiară din Clușiu, dér a câștigatŭ pentru aceea convincțiunea morală, că trebue sĕ lupte tótă viața ei cu energiă, cu abnegare de sine și cu tóte mijlócele iertate, pentru ca sĕ împlinéscă justa și vechia dorință a poporului românŭ de a avé odată o *universitate română* în Transilvania, care singură numai îĭ póte serví ca garanțiă, că limba română nu va mai fi insultată și huiduită în patria ei străvechiă."

Rĕndurile aceste le-amŭ scrisŭ la prima impressiune, ce ne-a produs'o scirea, că modesta și pacinica societate de lectură a studențilorŭ Românĭ din Clușŭ a fostŭ disolvată. Ele cuprindŭ în câteva cuvinte marea și grava cestiune, despre care voimŭ sĕ vorbimŭ aḍĭ: cestiunea universitățiĭ române.

Este invederatŭ, că nu voimŭ sĕ vorbimŭ despre o instituțiune politică, bună-óră cum era odinióră, în primile veacurĭ după venirea Ungurilorŭ în acéstă țéră, așa numita „Universitas Valachorum" și cum era până în ḍilele nóstre „Universitatea fundului regescŭ," ci vorbimŭ numai despre acea instituțiune literară și scientifică, fără de care unŭ poporŭ nicĭ nu póte trăi în timpurile nóstre, cu atâtŭ mai puținŭ póte sĕ înainteze în cultură.

Adevĕratŭ că o stare condițiunéză pe alta. Cultura și progresulŭ unui poporŭ depinde dela drepturile sale politice. Poporulŭ, care posede aceste drepturĭ, are și putința de a înaintá, de a-șĭ înființá scóle, academii și universitățĭ; unŭ poporŭ însĕ, care se află în stare de ilotŭ, de pariă, cum e poporulŭ românŭ din Transilvania și Țéra ungurécă, este lipsitŭ de acésta possibilitate, este condamnatŭ a stá pe locŭ mutŭ, când alte popóre se desfătéză în bunătățile culturei și ale civilisațiunei omenescĭ.

La 1867 și 1868 când ni s'au nimicitŭ în modŭ unilateralŭ drepturile politice naționale, ne asigurau adversarii că ei suntŭ decișĭ ca în schimbulŭ acestorŭ drepturi, ce cereau sĕ le aducemŭ jertfă molochului ideei lorŭ de statŭ, sĕ ne garanteze libera și neîmpedecata desvoltare pe terĕmulŭ culturei. Ei găsiră din nenorocire și între noi mulțĭ ómenĭ credulĭ, cari erau ademenițĭ de vorbele lorŭ frumóse.

Insĕ ómenii noștri cu pĕtrundere și cu prevedere politică, au înțelesŭ că la 1868 nu se tractă decâtŭ de-o „capitis deminutio" a poporului românŭ. Luându-i-se facultatea de-a esercitá drepturĭ politice în acéstă țéră, i s'a luatŭ și facultatea de a se cultiva în limba sa maternă și de-a progresá în cultura sa națională românéscă.

Étă ce ḍicea unulŭ din cei mai distinșĭ apĕrătorĭ ai drepturilorŭ nóstre naționale în dieta ungară dela 1868, d-lŭ Dr. Alessandru Mocsonyi către adversarii noștri: „Națiunea e ca și individulŭ nu-șĭ are scopulŭ aiurea, ci în sine, „în desvoltarea sa propriă, ea este scopŭ de „sine și de aceea e subiectŭ de drepturĭ funda„mentale séu cardinale."

Adversarii noștri au aplaudatŭ pe vorbitorŭ, neputêndŭ resistá logicei cuvintelorŭ sale, dér au votatŭ faimósa lege de naționalitate, reservêndu-șĭ numai pentru sine drepturile cardinalĭ, precum și dreptulŭ de-a avé o universitate propriă națională și lăsându-ne nouĕ numai scólele primare și secundare.

Urmările le vĕḍurămŭ la 1879 și la 1882. Legislatorii maghiarĭ au găsitŭ deodată, că elevii din scólele primare și secundare nemaghiare suntŭ rĕu pregătițĭ pentru universitățile maghiare și s'au hotărîtŭ prin urmare de a transformá scólele nemaghiare cu încetulŭ în scóle cu limbă de propunere maghiară.

Urmarea urmărilorŭ amŭ vĕḍut'o în véra și în érna anului acestuia în orașulŭ Clușŭ, și în sînulŭ universitățiĭ maghiare de acolo.

Indată ce ni s'au luatŭ drepturile cardinale, ni s'a luatŭ și putința de a ne apĕrá desvoltarea nóstră culturală națională și amŭ trebuitŭ sĕ facemŭ amara esperiință, de a vedé atacatŭ chiar și sanctuariulŭ sentimentelorŭ nóstre.

A fostŭ numai o profanare a sacrului principiu de egală îndreptățire décă legislatorii ungurĭ au numitŭ fĕtulŭ lorŭ dela 1868 „lege asupra egalei îndreptățirĭ a naționalitățilorŭ."

Când a fostŭ vorba de realisarea programului „egalei îndreptățirĭ naționale" în Austria, Cehii au cerutŭ ca primă condițiune capitală, înainte de a întrá în alte negociărĭ cu guvernulŭ, înființarea unei universitățĭ cehe în Praga.

Și într'adevĕrŭ ce póte garantá mai multŭ libertatea învĕțămêntului naționalŭ, desvoltarea și înaintarea lui, décă nu institutele mai înalte, universitățile. Cum va puté vreodată pretinde cu efectŭ cetățénulŭ unui statŭ, ca limba lui sĕ se folosécă în oficiile publice, décă ea este prigonită, batjocurită și uiduită la universitățile din țéră?

Dér nu trebue sĕ mergemŭ până în pădurea boemică, ca sĕ ne convingemŭ despre aceea, că o națiune fără de universitate propriă națională nu póte trăĭ.

Una din postulatele principale ale programului nostru naționalŭ, nu a celui din Sibiiu, ci a celui de pe Câmpulŭ libertății dela 3/15 Maiu 1848 este, de a se creá o universitate pentru Românĭ.

Punctulŭ 13 alŭ programei dela 1848 ḍice: „Națiunea Română cere.... înființarea unei *universitățĭ române* dotate din cassa statului în pro„porțiunea poporului contribuentŭ, cu dreptulŭ „deplinŭ de a-șĭ alege directorii și profesorii și „de a sistemisá învĕțăturile după unŭ planŭ sco„lasticŭ și cu libertate de a învĕțá."

Astfelŭ s'au gânditŭ Românii dela 1848 la viitorulŭ națiunei lorŭ.

Sĕ fimŭ noi mai pe josŭ decâtŭ ei? Óre se nu mai simță aḍĭ Românulŭ din Transilvania și Ungaria trebuința de a avé și elŭ ca tóte națiunile culte ale lumii, unŭ templu, unde sĕ-șĭ cultive inima și spiritulŭ și unde sĕ nutréscă în continuu foculŭ speranțelorŭ sale națiunale!

CRONICA POLITICĂ.

In Europa este constituționalismŭ mai în tóte statele afară de sfânta și ortodoxa Rusiă și de păgâna Turciă, în cari domnesce absolutismulŭ și despotismulŭ. Dar când căutămŭ în fondŭ nu aflămŭ nicĭdecumŭ mai multă fericire și mulțămire în statele constituiionale europene, decâtŭ în cele autocratice. Acésta tristă și deplorabilă aparițiune vine numai de acolo, că nicăirea în realitate nu se potŭ pune în practică adevĕratele principii democratice, ci numai falsificate și alterate. Causa e că în statele constituționale nu se vĕdŭ îmbunătățirile așteptate, că suveranitatea poporului nu este respectată, ci batjocorită și desprețuită în modulŭ celŭ mai cinicŭ chiar de representanții poporului. Cu totŭ constituționalismulŭ ce a domnitŭ în anulŭ acesta în Austro-Ungaria, totușĭ nu ne putemu lăudá cu nicĭ o bunătate, ci acestŭ anŭ este, — după cum scrie Neue fr. Presse — unŭ anŭ perdutŭ. Acestŭ anŭ ne-a pusŭ pe postŭ, a fostŭ plinŭ de nĕcazurĭ și de nevoi: Desbinărĭ, epidemia dinamitei, deficitulŭ, antisemitismulŭ, colera, slavisarea, (și maghiarisarea, adaugemŭ noi) stărĭ escepționale, crisă, falimente și defraudațiunĭ. A fostŭ cea mai mare norocire, că pe lângă tóte calamitățile pacea totușĭ nu s'a turburatŭ. Numai asta ar mai fi trebuitŭ sĕ se mai întêmple și atuncĭ amŭ fi fostŭ prăpădițĭ.

*

„Russkaja Myssl« din Petersburg publică unŭ articulŭ întitulatŭ: »Observațiunĭ în trebile politicei esterne,« care a produsŭ mare sensațiune în pressa rusécă. In aceste observațiunĭ se vorbesce despre raporturile Rusiei către Germania și se potŭ resumá în cuvintele unui deputatŭ francesŭ: Prințulŭ Bismarck e periculosŭ ca inimicŭ, dar e mai periculosŭ ca amicŭ. Numita fóiă scrie astfelŭ: »Prusia continuă a ridicá fortărețe la granițele nóstre, care suntŭ întocmite atâtŭ pentru defensivă câtŭ și pentru ofensivă. Supușĭ prusienĭ, carĭ suntŭ subvenționațĭ de statŭ, începŭ a se colonisá la granițele nóstre vistice: aceștia suntŭ milițienĭ, iscoditorii și anteposturile la o năvălire a Prusiei în Rusia. O rețea colosală de căi strategice s'a construitŭ în contra Rusiei. Și chiar Austria, influințată de Prusia, e ocupată cu construirea de fortărețe tarĭ la granițele sale și de căi strategice. Chiar România, alŭ cărei ministru, d. Brătianu, fu onoratŭ cu o amenințare de rĕsboiu directă de către prințulŭ Bismarck, a fostŭ câștigată de aliațĭ și au asigurat'o de sprijinulŭ lorŭ în contra Rusiei. In Constantinopole domnesce Germania. Ambasadorulŭ germanŭ are o influință precumpĕnitóre în consiliulŭ Porții, supușĭ germanĭ suntŭ în armata turcéscă, la finanțe și la administrațiune. »In Prusia, în China, pretutindenea, ḍice foia rusécă, Germania lucréză în contra Rusiei, pe care o strînge ca într'unŭ cercŭ.

Revista diarelorŭ unguresci.

„Pesti Naplo" făcêndŭ o revistă a anului 1884 la sfêrșitulŭ lui Decemvre st. n. scrie între altele:

„Câtŭ e de slabŭ guvernulŭ nu dovedesce nimicŭ mai multŭ decâtŭ faptulŭ, că, înainte de ce ar fi ajunsŭ măcarŭ la desbatere unŭ proiectŭ de lege așa de însem-

natŭ ca acela privitorŭ la camera magnaţilorŭ, deja se gândesce la retragere şi deja îşĭ retrage propria sa lucrare. Şi spre a se susţinè la putere, deşi are maioritate în cameră, totuşĭ caută aliaţĭ nenaturalĭ pactândŭ cu Sennyey şi cu Szilágyi. Şi ce condiţiunĭ primesce? Am audiţŭ din gura lui Sennyey. Unŭ guvernŭ tare nu primesce nicĭ-odată astfelŭ de condiţiunĭ.‘

»La alegerĭ, ce e dreptŭ, guvernulŭ şi-a câştigatŭ o maioritate colosală, oposiţiunea érăşĭ s'a presentatŭ numai cu minoritate, dér şi-a dovedităŭ preponderanţa şi influinţa ei morală prin strălucite discusiunĭ parlamentare. Partida guvernului urméză disgustată conducĕtorului ei, dér nicĭ ea nu scie până unde va merge.«

»Étă unde a ajunsŭ puterea, care numai pentru scopurile sale trăiesce. Mâna guvernului obosită nu mai póte ţinè spada, stégulŭ se plécă în stânga sa, în faţa sa elŭ nu are duşmanŭ, totuşĭ nu póte biruí, e bolnavŭ.«

»Dér mai bolnavă decâtŭ guvernulŭ e ţéra. De-o parte este vina guvernului că a stricat'o, sugându-i puterea şi încărcândŭ mereu la sarcinĭ în spinarea bietului poporŭ, de altă parte însĕ réua administraţiă, care procede în modŭ neconscienţiosŭ şi necruţătorŭ, a causatŭ naţiunei acéstă bólă şi în fine vremurile grele. Recolta a fostŭ slabă, preţurile şi mai slabe. In sfĕrşitŭ au devenitŭ şi relaţiunile de creditŭ câtŭ se póte de rele. La crisa economică s'a mai adausŭ crisa financiară şi nesfĕrşitele esecuţiunĭ pentru dare.‘

„In aceste împrejurărĭ reprivimŭ cu întristare la anulŭ trecutŭ şi căutămŭ cu îngrijire la celŭ viitorŭ. Speranţa nóstră se baséză numai în vecinica tinereţă a naţiunei, care e în stare a se luptă cu tóte neajunsurile...«

*

„Budapester Tagblatt“ asemenea unui organŭ alŭ oposiţiunii, închee articolulŭ sĕu de anulŭ nou cu următórele cuvinte:

»Pe când Coloman Tisza seceră nesuccesŭ după nesuccesŭ, cresce în tóte păturile poporului ungarŭ, consciinţa datoriei şi recunóscerea necesităţii de a face odată capĕtŭ acestui regimŭ. Corupţiunile electorale, lanţulŭ nesfĕrşitŭ alŭ scandalurilorŭ poliţienescĭ şi judiciare, administraţia destrăbălată, ascunderea stégului unguresc dinaintea plebei croate, ameninţarea libertăţii cetăţenescĭ cu nimicire prin legĭ esceptionale: tóte acestea, pe lângă o însutită sacrificare a intereselorŭ naţionale, au deşteptatŭ sfânta mâniă a fiecărui Ungurŭ, în peptulŭ căruia locuesce încă o consciinţă curată, sentimentŭ pentru dreptŭ şi morală, şi iubire de patriă. Aceste sentimente naţionale, ce crescŭ ca unŭ torentŭ puternicŭ la sosirea primăverei calde, vorŭ duce cu sine în cele din urmă acestŭ guvernŭ stricăciosŭ. Maioritatea şi ministrii, potŭ sĕ-şĭ garanteze mâne, în ḑiua de anulŭ nou, reciprocŭ viaţă vecînică, ei potŭ sĕ viseze de imortalitate serbândŭ aniversarea de 10 anĭ a ministerului Tisza, căderea lorŭ este totuşĭ sigură, anulŭ mântuireĭ Ungariei de jugulŭ egoismului şi corupţiunii sosesce!«

SCIRILE ḐILEI.

In comuna Şercaia bântue bóla de unghii printre vite, din care causă s'a opritŭ importarea laptelui de bivoliţă de acolo prin alte părţĭ.

—0—

Lunĭ în 5 Ianuariu n. d. Iosef Dück, directorulŭ reuniunei industriaşilorŭ din Braşovŭ, va vorbi în reuniunea industriaşilorŭ din Sibiu despre tractatulŭ de vamă şi comerţŭ cu România.

Prin Bistriţa plouă în continuu, pe munţĭ şi şesŭ mai că nu se mai vede zăpadă. E témă, că dândŭ unŭ îngheţŭ se nimicescŭ sĕmĕnăturile.

—0—

Joi în 8 Ianuariu st. n. 1885, a treia di de' Crăciunŭ, se va ţinè în localitatea scólei grăniţărescĭ din Voila o producţiune literară cu urmărorulŭ programŭ!

I. — 1) »Cuvêntŭ ocasionalŭ«, rostitŭ de învĕţătorulŭ diriginte Dobrinŭ. 2) „Ḑorile frumóse,« poesiă esecutată de chorulŭ elevilorŭ. 3) »Deşteptarea României,« poesiă de D. Bolintinianŭ, declamată de d-şóra Sofia Gila. 4. „Idila,‘ duetŭ esecutatŭ de învĕţătorii Nicolau Ludu şi Ioane Munteanu. 5) »Despre femeia română«, disertaţiune de d-lŭ Nicolau S. Şerbanu. 6) »Sentinela română,‘ poesiă declamată de Gavrile Popŭ, învĕţătorŭ diriginte. 7) »Dialogŭ«, esecutatŭ de elevĭ. 8) „Tablou ţĕrănescŭ.« 9) »Cuvêntŭ de închidere.‘

II. Cu acéstă ocasiune se va representá şi piesa teatrală: »Arvinte şi Pepelea,« vodevilŭ într'unŭ actŭ de Vasilie Alesandri. Persónele: 1) Arvinte, de 50 anĭ d-lŭ I. Munteanu. 2) Pepelea, de 25 anĭ d-lŭ Nicolau Ludu. 3) Mandica, nepóta lui Arvinte *,* După representaţiune va urmá o petrecere cu danţŭ. Preţulŭ întrărei de persónă 50 cr.; de familiă 1 fl. 20 cr. v. a. Venitulŭ e destinatŭ în favórea elevilorĭ miserĭ. Oferte mărinimóse se primescŭ cu mulţămire şi se vorŭ chită pe cale ḑiaristică. Inceputulŭ la $6^1/_2$ óre séra.

—0—

A sositŭ în Bucurescĭ ştirea despre căderea încă a două mărĭ case de bancă din Londra: Truninger et comp. şi Utoff et comp., care făcéu daraverĭ marĭ de grâne în România şi erau în relaţiunĭ cu diferiţĭ bancherĭ d'acolo.

—0—

„Voinţa Naţională« e informată, că ministrulŭ instrucţiunei a numitŭ o comisiune, care sĕ facă o anchetă în privinţa afacerei studenţilorŭ dela facultatea de medicină din Bucurescĭ. Acéstă comisiune, compusă din d-nii profesorĭ Zalomitŭ, Gr. Ştefănescu şi Gr. G. Tocilescu, se crede că se va întruni chiar Duminecă la facultate, spre a procede la facerea anchetei. Studenţii acestei facultăţĭ vorŭ fi invitaţĭ a delega o deputaţiune din sĕnulŭ lorŭ, spre a expune comisiunei plângerile lorŭ.

—0—

Se anunţă că vestitulŭ banditŭ Dragoşŭ, în urmărirea căruia s'au trimesŭ peste 300 dorobanţĭ, s'a prinsŭ în fine în judeţulŭ Tecuciu.

—0—

In judeţulŭ Bacău s'a instituitŭ o societate, suptŭ numire de: »Societatea ómenilorŭ, carĭ sciu citi,« alŭ cărei scopŭ este: a) A stărui pentru ca poporulŭ românŭ sĕ înveţe carte; b) A încuragia cu ajutorŭ pe copiii ce se distingŭ prin scolĭ; c) A încuragia industria, agricultura şi tóte meseriile; d) A ţinea cursurĭ pentru instrucţiunea adulţilorŭ; e) A ţinea conferinţĭ prin cei mai destinşĭ dintre membrii societăţii, pentru folosulŭ publicului în generalŭ; f) A forma o bibliotecă pentru usulŭ generalŭ alŭ publicului.

—0—

Astă séră, pentru cea din urmă óră, se va juca la teatrulŭ germanŭ »Flotte Bursche,« operetă comică în 1 actŭ de Suppé; »Der wilde Jäger,« balada de Bürger; „Kesergő leány,‘ de Kovacs Endre, cânteců unguresců; »Variationen von Strebinger« pentru cornŭ; »Nichts neues unter der Sonne,« comediă în 1 actŭ de Günther.

Vai şi amarŭ în comitatulŭ Huniădórei.

Acéstă esclamaţiune se aude eşindŭ din gura poporului din comitatulŭ Huniădórei, orĭ încătrău s'ar întórce omulŭ, din causa esecuţiunilorŭ de dare.

Cu începutulŭ lui Noemvre au începutŭ aceste esecuţiunĭ şi decurgŭ în continuu, póte până la nascerea Domnului.

Poporaţiunea acestui comitatŭ, situată între munţĭ şi locurĭ sterile, încă din timpulŭ feudalismului este sĭórsă şi sărăcită, pe lângă acésta de anĭ de ḑile e supusă esundărilorŭ, cei mai mulţĭ anĭ suntŭ neroditorĭ, şi când se întêmplă uneorĭ sĕ fie roditorĭ, ghiaţa le nimicesce.

Sosiră segregaţiunile, comasările, catastru şi darea cea mare, aşa că poporulŭ trebuĭ sĕ sĕrăcéscă; pare că totulŭ s'a conjuratŭ în contra nóstră, ca sĕ ne prăpădéscă.

Inspectorulŭ de dare din Deva a găsitŭ cu cale sĕ ne esecute în timpŭ de érnă fără nicĭ o milă, fără cruţare.

Din 11 Decemvre, fiindŭ têrgŭ de sĕptămână în opidulŭ Haţegŭ în tótă Lunia, esecutorii de dare eşmişĭ dela Deva au blocatŭ piaţa opidului Haţegŭ cu cară încărcate cu vestminte d'ale poporului şi cu vite. Carăle şi vitele erau atâtŭ de numeróse, încâtŭ toba orăşănéscă nu mai ajungea, şi esecutorii suiţĭ în vêrfulŭ carĕlorŭ strigau — după obiceiulŭ jidovescŭ — că au mariă de vêndare şi că vêndŭ cutare şi cutare obiectŭ numai cu atâtŭ — spunéu preţulŭ.

S'au vêndutŭ vestminte de sĕrbătóre ale ţĕranilorŭ şi vite numai cu jumĕtate preţulŭ şi unele şi cu mai puţinŭ.

Poporaţiunea de la têrgŭ s'a indignatŭ vĕḑêndŭ lacrămile femeilorŭ şi ale părţilorŭ esecutate, care se uitau plângêndŭ la vestmintele şi la vitele lorŭ, cum li se vêndŭ fără preţŭ. Mulţĭ ómenĭ cu inimă licitau suindŭ preţulŭ şi le cumpĕrau, numai ca sĕ nu cadă în mânile jidovilcrŭ, înapoindu-le apoi nenorociţilorŭ ómenĭ esecutaţĭ fără nicĭ unŭ câştigŭ.

In 23 Noemvre, în comuna Densuşiu făcêndŭ preotulŭ localŭ serviciulŭ divinŭ, ca Dumineca, în sf. biserică la care aparţinŭ 800 de suflete, din acestia n'au fostŭ de faţă decâtŭ crâşnicŭlŭ, cantorulŭ, unŭ poporanŭ şi vr'o şése femeĭ. După serviciu preotulŭ îşĭ esprimă părerea de rĕu, că tocmai Dumineca şi încă în postulŭ Crăciunului credincioşii nu vinŭ la biserică. Cei de faţă au rĕspunsŭ, că unŭ esecutorŭ de dare din Deva, anume Baruch, a despoiatŭ pe locuitorĭ de tóte vestmintele de serbătóre, le-a încărcatŭ pe cară şi le-a dusŭ la vêndare, aşa că ómenii nu au cu ce sĕ vie în sfânta biserică, căcĭ nu le-au mai rĕmasŭ decâtŭ vesmintele de pe ei, cu care muncescŭ.

In comuna Fustea obrăsnicia esecutorilorŭ a ajunsŭ acelŭ gradŭ, încâtŭ în cancelaria comunală sub ochii notarului Urbanŭ, esecutorulŭ Baruch a desbrăcatŭ, în timpŭ de érnă, şubele de pe ómenĭ, lăsându-i sĕ se întórcă acasă desbrăcaţĭ prin gerŭ.

In comuna Densuşŭ, după ce preotulŭ a eşitŭ dela serviciulŭ divinŭ, în 23 Noemvre, esecutorulŭ Baruch intră în cancelaria parochială şi luă protocolŭ că preotulŭ este datorŭ cu restulŭ de dare a bisericei şi luă zălogŭ o bibană (bivoliţă). Când preotulŭ îi reflectă, că după statutele diecesane preotulŭ, alŭ căruĭ venitŭ nu trece peste 315 fl., nu este îndatoratŭ a plăti darea bisericei, ci comuna bisericéscă, — esecutorulŭ Baruch rĕspunse cu obrăsnicià, că nu cunósce astfelŭ de statute şi că peste 14 ḑile bibana se va vinde.

Iată unde amŭ ajunsŭ poporŭ şi biserică; înaintea unui Baruch constituţiunea bisericéscă e nulă. Unde suntŭ

5

FOILETONU.

Teoria lui Rösler.

Studii asupra stăruinţiĭ Românilorŭ în Dacia Traiană, de A. D. Xenopolŭ, profesorŭ de istoria Românilorŭ la universitatea din Iaşĭ, 1884.

(Urmare şi fine).

Nicetas Choniates ḑice: »Andronicŭ Comnênu, fugindŭ de nepotulŭ sĕu Manoilŭ, căută scăpare în Galiţia; elŭ intrase în hotarele acestei ţĕrĭ, dar fu apucatŭ de nisce Valachĭ.‘ Aci Hunfalvy se combate singurŭ: ḑice că Valachii imigreză de acéstă parte a Dunării înainte de Petru şi Asan, ér în altă parte susţine, că aceştĭ Valachĭ nu suntŭ locuitorĭ vechĭ din Galiţia, coborîtorĭ ai coloniilorŭ romane. Hunfalvy nu scie ce face şi ce ḑice.

Unŭ documentŭ din 1165 conţine o dovadă învederată despre aflarea poporului nostru în Transilvania, ca şi documentulŭ din 1197; ele amintescŭ de Hegesholmu adecă dealu dealului, căcĭ holmu românesce e dealŭ, şi heges are aceeaşŭ însemnare. Ungurii creḑêndŭ că holmu e nume propriu, i-a datŭ numirea de mai susŭ délului. Unŭ actŭ dela 1360 pomenesce despre »villas olachales« şi unŭ altulŭ din 1387 amintesce despre »possessiones nostras valachales; tóte prin Ardélŭ, dar ungurisate, precum au ungurisatŭ Pratulŭ lui Traianŭ numindu-lŭ Kereztes.

Românii suntŭ pomeniţĭ chiar sub numele de Valachĭ pentru ântéia óră într'unŭ documentŭ din 1222 şi anume ca locuindŭ partea sudică a ţĕrii, din josŭ de ţĕra Bârsei, în munţĭ, lucru de care Rösler se miră. Unŭ documentŭ din 1211 cu confirmarea Papei, vorbindŭ despre drepturile încuviinţate cavalerilorŭ Teutonĭ, spune că li s'a concesŭ a nu plăti nicĭ o dare când vorŭ trece pe pămênturile Săcuilorŭ séu ale Valachilorŭ. Actulŭ de întărire alŭ Papei Honorius vorbesce despre o moşiă Cuteburc adaosă de regele ungurescŭ Andreiu cătră donaţia anterióră a ţĕrii Bârsei şi dă acestei moşii ca margine ţéra Valachilorŭ. Unŭ documentŭ de la 1224 vorbesçe despre pădurea Blahilorŭ, pe care Teutsch o pune lângă Oltŭ, ér Hunfalvy lângă Sibiiu. Unŭ documentŭ din 1223 vorbesce de Valahii de lângă Sibiiu, cărora regele Andreiu le-a luatŭ o bucată de pămêntŭ. In 1252 suntŭ din nou pomeniţĭ aceştĭ Valahĭ. Bela IV dândŭ pămênturĭ cavalerilorŭ Sf-lui Iónŭ din Ierusalimŭ pe marginele Transilvaniei dinspre Muntenia, elŭ dispune în favórea lorŭ de ţĕra Severinului şi cele două Knezate a lui Ioanŭ şi a lui Farcaşŭ, care se aflau acolo până la râulŭ Oltŭ, necuprinḑêndŭ însă în acéstă donaţiă ţĕra voivodului valahŭ Linoy (séu Lyrtyoi), pe care o lasă Valahilorŭ precum o avusĕră şi până acuma. Dincolo de Oltŭ elŭ concedéză cavalerilorŭ tótă Cumania, scoţêndŭ érăşĭ afară ţĕra voivodului valahŭ Seneslau, pe care érăşĭ spune că o lasă Valahilorŭ precum o stapâniseră şi mai nainte. Românii se aflau şi de o parte şi de alta a Carpaţilorŭ. O bulă papală din 1234 pomenesce de Valahĭ şi de episcopulŭ lorŭ, precum şi Cinnamus şi Nicetas Choniates despre Valahĭ în Moldova.

Hunfalvy, fiindŭ că pré se lovesce desŭ de argumente, că Românii au fostŭ totdéuna în Dacia, ḑice 'că în Transilvunia până târḑiu în secululŭ XIII Românii ar fi fostŭ în numĕrŭ micŭ. Dar e unŭ documentŭ din 1293, şi se ḑice în elŭ: »Valahii carĭ arŭ locui pe pămênturile nobililorŭ;« va sĕ ḑică nu toţĭ Valahii Transilvaniei, căcĭ erau mulţĭ.

In 1260 Otocar regele Boemiei îndreptă cătră Papa o scrisóre în care 'i spune, că în armatele lui Bela şi Stefanŭ V regii Ungariei, pe care le-a combătutŭ, se află numeróse trupe de Cumanĭ, Ungurĭ, Slavonĭ, Săcui şi Valahĭ.

Hunfalvy însa acestŭ documentŭ, ca multe altele, care nu i-au plăcutŭ, l'a datŭ la o parte mulţămindu-se a spune că Românii ar apăré până la acéstă epocă în Transilvania »ca nişte nourașĭ pe unŭ cerŭ azuriu.« Eşi poeticŭ pe lângă altele.

mitropolitulŭ și episcopii? Cum apĕră pe credincioșĭ de năpaste ca Baruch?

In comuna Ciula-mică, situată într'unŭ locŭ muntosŭ și sterilŭ, pe la 30 Noemvre erarulŭ a întabulatŭ pentru dare vr'o 10 moșii, ba unele le-a și licitatŭ, așa că cei mai mulţĭ ţĕranĭ au luatŭ lumea 'n capŭ sĕ se bage slugĭ.

Din comuna Hăţăgelŭ au emigratŭ în România multĭ ţĕranĭ, lăsândŭ în miseriă nevestele și copii, și puţinulŭ ce câștigă ei acolo, mai cu sémă în Turnu-Severinŭ, trimitŭ acasă, ca sĕ nu le móră familia de fóme.

Suntemŭ tare îngrijaţĭ de viitorŭ. Muncimŭ în alte ţĕrĭ, ca sĕ îngrășămŭ pe esecutorii de dare unguresci.

Dar bunŭ e Dumnedeu, nu ne va lăsa sĕ perimŭ!

Parlamentulŭ românŭ.

De multă vreme se agită în România cestiunea reformării S-tului Sinodŭ. După actuala organisaţiune, preoţii mirenĭ nu potŭ fi membri ai Sinodului, ér dintre laicĭ numai ministrulŭ cultelorŭ asistă la ședinţele sinodale ca apĕrătorŭ alŭ legilorŭ civile. Acum e vorba sĕ se reformeze Sinodulŭ în sensulŭ ca și preoţii de mirŭ sĕ pótă fi membri sinodalĭ. Sgomotele împrășciate că se comitŭ abusurĭ în actualulŭ Sinodŭ, și mai cu sémă casulŭ întêmplatŭ cu archimandritulŭ Calistratŭ Orleanu, a făcutŭ pe d. Mârzescu se facă în ședinţa dela 12 Decemvre a Senatului următórea interpelare, după care vomŭ publica și rĕspunsurile Inalţilorŭ Prelaţĭ, prin care apĕră Sinodulŭ de acusările ce i se aducŭ:

D. **Mârzescu**: D-lorŭ senatorĭ, mai inainte de a începe desvoltarea interpelării mele, mĕ credŭ datorŭ de a declară că n'am venitŭ la acéstă tribună spre a atăcă religiunea părinţilorŭ și strămoșilorŭ mei. Religiunea, dogmele ei, suntŭ în afară de critica mea.

Amŭ venitŭ la înălţimea acestui amvonŭ constituţionalŭ spre a atacă tóte actele Inalţilorŭ Prelaţĭ, pe carĭ în consciinţa mea le credŭ că suntŭ contra Constituţiunei ţĕrei, contra canónelorŭ bisericei, contra legei constitutive a sf. Sinodŭ, a sf. Bisericĭ autocefale ortodoxe de rĕsăritŭ.

Inaltŭ Prea sânţitulŭ Metropolitŭ alŭ Moldovei și Sucevei a bine-voitŭ într'una din ședinţele precedinte sĕ mĕ arate în faţa Senatului, sĕ mĕ descrie în faţa ţĕrei ca pe unŭ omŭ care combatŭ religiunea creștină, mai multŭ decâtŭ atâtŭ, sĕ citéscă dintr'unŭ diarŭ nisce idei, pe carĭ le-a declaratŭ c'ar fi catehismulŭ meu. In cestiune de consciinţă, în cestiune de credinţă, nimenĭ nu are dreptulŭ sĕ controleze cugetarea și intima mea convingere: iată ce așŭ putea în douĕ cuvinte replica Inaltului Prelatŭ. Dar, pentru ca sĕ asigurŭ pe deplinŭ pe Inaltŭ Prea Sânţitulŭ Mitropolitŭ alŭ Moldovei și Sucevei, că credinţa mea este credinţa ortodoxă de rĕsăritŭ, 'mĭ va da voie sĕ îi împrospetezŭ în minte predica unui ilustru Episcopŭ, unui bisericescŭ predicatorŭ, a lui Ilie Miniatŭ, Episcopulŭ, Cernicăi și a Calavritei.

Acestŭ ilustru predicaotrŭ a disŭ că: Creștinului adevĕratŭ îi trebuescŭ 2 lucrurĭ; »mintea și inima.« Mintea, pentru cercarea dogmelorŭ și a poruncilorŭ: inima pentru dragostea aprópelui. (Aplause.)

I. P. S. S. **Mitropolitulŭ Moldovei**: Dar faptele?

D. G. **Mărzescu**: Cu ajutorulŭ minţei și alŭ inimei, amŭ pututŭ numai sĕ apreciezŭ la justa ei valóre deșteptarea ce ne-o face Inaltulŭ Prelatŭ, Primatŭ alŭ României, prin cuvintele dela finele enciclicei sale relative la dotaţiunea Corónei, când în formă de smerită rugăminte ne sfătuesce, dicêndŭ: »că noi, fii sĕi spiritualĭ, sĕ nu ne încredemŭ la tóte duhurile, căcĭ nu tóte duhurile suntŭ dela Dumnedeu.«

Cu ajutorulŭ minţei și alŭ inimei amŭ pututŭ de asemea se judecŭ cuvintele Sântului Petru citate de enciclică relativă la »falșii învĕţătorĭ.«

Așa ca nisce îngerĭ neadormiţĭ stândŭ în mintea și inima mea și cuvintele profeţilorŭ Iudeei, și cuvintele înaltului dregĕtorŭ bisericescŭ, ca sĕ nu ne încredemŭ la totŭ duhulŭ, căcĭ nu tóte duhurile suntŭ dela Dumnedeu, cu ochii ridicaţĭ la cerurĭ, armându-mĕ apoi și cu semnulŭ sfintei crucĭ, spre a alungă departe de mine pe duhulŭ celŭ necuratŭ (Aplause) pe zavisniculŭ nelegiuitŭ „carele umblândŭ trupesce în pofte necurate, vorbesce réu de cele ce nu înţelege și ademenesce sufletele cele nestatornice.......;« cu ajutorulŭ profeţilorŭ Isaia și Jeremia, neapĕratŭ, dusŭ amŭ fostŭ de minte ca sĕ cercetezŭ petrecerea acelora carĭ se fălescŭ că suntŭ dreptŭ slăvitorĭ creștinĭ, ca așa din faptele păstorilorŭ, eu, óiă cuvêntărétă, sĕ-mĭ facŭ acele douĕ aripĭ cu carĭ numai potŭ sbura la raiu: »credinţa și fapta, «căcĭ și mântuitorulŭ Christosŭ a disŭ: »Nu toţĭ aceia carĭ îmĭ dicŭ mie, Dómne! Dómne! vorŭ întra întru împărăţia cerului; cĭ acela ce va face voia tatălui meu.“

Citindŭ enciclica regalofilului Mitropolitŭ Primatŭ, dimpreună cu ilustrulŭ Episcopŭ Ilie Miniatŭ, în predica sa pentru »credinţă« — și acésta este, Inalţĭ Prelaţĭ, catehismulŭ meu, — inima mea simţindŭ, mintea mea cugetândŭ, buzele mele mișcându-se, diceau: »Ce felŭ este viaţa păstorilorŭ și păstoriţelorŭ vremei acesteia?-... Argintulŭ de-asupra tutulorŭ lucrurilorŭ, iar legea de desuptulŭ tuturora!..... Antêiu se caută neguţătoria, apoi biserica, ântêiu cele lumescĭ, apoi cele duhovnicescĭ; ântêiu și de-asupra tuturora dobênda și căscigulŭ..... Dar sufletulŭ, dar Dumnedêu?..... Pe urmă, și mai pe desuptulŭ tuturora!..... O! vai nouĕ, suntemŭ perduţi!... Ca la capŭ sĕ fie iubirea de argitŭ, și la picióre sânta Evangelie!..... De-asupra câscigulŭ celŭ spurcatŭ, și mai josŭ credinţa!.....« Óre este cineva dintre cei ce m'ascultă care sĕ'mĭ dică că eu mĕ rătătescŭ, că eu nu vorbescŭ adevĕrulŭ când afirmŭ că credinţa creștinilorŭ este fórte depărtată atâtŭ de cunoscinţa adevĕrului, câtŭ și de lucrarea credinţei?....“ Mintea și inima mea de creștinŭ dela înălţimea acestei tribune, mĕ face se mĕ întrebŭ, adresându-mĕ și la păstorii sufletescĭ și la mielușeii rĕtăciţĭ: Unde escĭ tu creștine?.... Ivesce-te sĕ te vĕdŭ!.... Și tu, păstorule sufletescŭ, arată'mĭ mai cu sémă credinţa ta din faptele tale... Căcĭ și apostolulŭ Pavelŭ, primulŭ Archiereu după Christosŭ în instrucţiunile date cătră presbiterii bisericei Efesenilorŭ, dicea: »Luaţĭ aminte de voi înși-vĕ și de tótă turma peste care duhulŭ celŭ sfântŭ v'a pusŭ pe voi Episcopii ca sĕ păstoriţĭ biserica lui Dumnedeu, pe care a agonisit'o cu scumpŭ sângele sĕu....“

Enciclica I. P. S. S. Mitropolitulŭ Primatŭ relativă la dotaţiunea Corónei am declaratŭ prin interpelarea mea că este anti constituţională, am declaratŭ că este anti canonică, am declaratŭ că este în contra legei din 1872, și așŭ fi unŭ calumniatorŭ décă astădĭ dela înălţimea acestui amvonŭ constituţionalŭ, nu voiu dovedì fărădelegea din acestŭ triplu punctŭ de vedere.

Enciclica I. P. S. S. Mitropolia alŭ Ungro-Vlahiei și Primatŭ alŭ României credêndŭ că'șĭ va produce efectulŭ lumescŭ la care ţintea, de și conţine citaţiunĭ până și de prin timpurile profeţilorŭ, care habarŭ n'avéu de ce este regimulŭ constituţionalŭ și ce însemnéză suveranitatea poporului, uită până și forma creștinismului tradiţionalŭ pe care o vĕdŭ stabilită în cartea numită »Indreptarea legei«, unde citescŭ că unŭ Mitropolitŭ nu se adreséză cătră Episcopi cu cuvêntulŭ: »Frate Episcopŭ,“ ci cu cuvêntulŭ: »Iubitorule de Dumnedeu Episcopŭ întru duhulŭ sfântŭ, iubite frate.«

Ca o dovadă mai multŭ despre acésta, vĕ cerŭ voe a vĕ citi din Uricariulŭ de documentŭ alŭ D-lui Teodorŭ Codrescu formula acésta, întocmai ca și din cartea numită »Indreptarea legei.«

Citez textualŭ vêrfulŭ Enciclicei Mitropolitului Moldovei din 30 Iuliu 1773: »Tutulorŭ celorŭ ce vĕ aflaţĭ în eparhia smereniei nóstre, iubitorilor de Dumnedeu Episcopi ai noștri întru sfântŭ duhŭ iubiţĭ fraţĭ și inpreună slujitorĭ, prea cuvioșilorŭ arhimandriţĭ, cuvioșilorŭ egumenĭ, cucernicilorŭ protopopĭ și tótă partea preoţéscă și bisericéscă......“ Suprimarea cuvintelorŭ întru Duhulŭ sfântŭ, canonicesce vorbindŭ, este unŭ mare păcatŭ.

I. P. S. S. **Mitropolitulŭ primatŭ**: Sofisme de advocaţĭ.

D. G. **Mârzescu**: Respectŭ întreruparea care mi se face, căcĭ înaintea textului din Pidalionŭ n'am sĕ'i dau Primatului altŭ rĕspunsŭ mai elocinte.

Iată, domnilorŭ, nota III din canónele celui d'alŭ doilea sinodŭ ecumenicŭ pagina 97—98: »S'a uscatŭ colimvitra aceea în care botezatŭ era a fi barbarulŭ acela...« Dér care barbarŭ nebotezatŭ a rĕmasŭ nu pentru c'au fostŭ suprimate cuvintele »între duhulŭl sfântŭ,“ dér numai pentru că în biserică s'a fostŭ schimbatŭ vechea și obicĭnuita slavo-cuvêntare a prea sântei treimĭ, căcĭ în locŭ sĕ fi disŭ: »In numele tatălui, a fiului și sfântului Duhŭ,« s'a disŭ: »se botéză în numele Tatălui prin fiulŭ întru duhulŭ sfântŭ,« și o! minune: îndată desăvêrșitŭ s'a uscatŭ colimvitra.

A! domnĭ senatorĭ, mai bine s'ar fi uscatŭ cernéla în călimara arhi-păstoréscă, de câtŭ sĕ fi iscălitŭ o asemenea enciclică. (Ilaritate, aplause).

Pe terenulŭ spiritualŭ așa dér și din punctulŭ de vedere pur dogmaticŭ, enciclica pĕcătuesce.

Dér sĕ fie numai atâta? O, nu!

Enciclica calcă în modŭ nepilduitŭ regulele de disciplină bisericéscă formalŭ consacrate prin canónele apostolice și ecumenice și prin legea constitutivă a sf. sinodŭ. Așŭ rugá pe d. ministru de culte și instrucţiune publică, căcĭ D-sa are sĕ dea sémă înaintea representaţiunei naţionale de tóte smintelele ce se petrecŭ în biserica ortodocsă de rĕsăritŭ, sĕ noteze canonulŭ 6 și 7 din ântêiulŭ Sinodŭ ecumenicŭ, canonulŭ alŭ doilea din alŭ doilea sinodŭ ecumenicŭ, canónele 34 și 35 alŭ sfinţilorŭ apostolĭ și canonulŭ 29 din alŭ șéselea Sinodŭ ecumenicŭ, canóne carĭ tóte stabilescŭ prohibaţiunĭ formale în totŭ ce concerne teritoriala competinţă spirituală a unui Episcopŭ, și legea sinodală din 1872 în concordanţă cu canónele, în art. 20 nu permite unui episcopŭ sĕ publice scrisorĭ pastorale séu enciclice decâtŭ numai în eparchia sa.

Iată, în adevĕrŭ, cum sună art. 29 din legea constitutivă a sântului Sinodŭ:

«Fie-care mitropolitŭ séu episcopŭ póte publica scrisorĭ pastorale séu enciclice în eparchia sa, »privitóre la religiune și la bunele moravurĭ, făra sĕ se atingă nicĭ de cum legile civile și politice.»

(Va urma).

DIVERSE.

Catŭ preţuesce unŭ Rusŭ? — Contele rusŭ Uwaroff se instalase cu soţia sa, aprópe de Palermo, într'o vilă pe care o închiriase la pólele muntelui S-ta Rosalia. In fie care di soţii făceau câte o escursiune prin localităţile cele mai pitorescĭ de prin prejurŭ. Intr'o di însĕ o bandă de brigandĭ surprinse pe turiștĭ: contele fù luatŭ cu ei, soţia sa fù liberată. Contesa alergă îndată la poliţiă și cercetărĭ active dar zadarnice începură. Sêrmana femee se bolnăvi de supĕrare. Câte-va dile după aceea, ea primì o scrisóre în care i se vestea, că bărbatulŭ sĕu se află în deplină sănĕtate, și că va fi liberatŭ, décă se va depune într'unŭ locŭ anumitŭ o sumă, care ar representa »valórea unui Rusŭ.“ Contesa se supuse: ea depuse 600 de ruble în loculŭ anumitŭ, însoţindŭ trimiterea banilorŭ de o scrisóre prin care 'șĭ exprimă speranţa, că acéstă sumă va fi îndestulătóre. Brigandii, în adevĕrŭ, se mulţumiră; ei liberară pe Rusŭ dicêndu-i: »N'amŭ fi liberatŭ pe unŭ Englesŭ pentru o sumă întreită; dar unŭ Rusŭ nu preţuesce mai multŭ decâtŭ 600 ruble; de aceea te și lăsămŭ liberŭ pentru acéstă bagatelă.“ Contele și contesa Uwaroff s'au grăbitŭ a părăsí o ţĕră, în care Rușii suntŭ așa de puţinŭ preţuiţĭ, și s'au reîntorsŭ la Petersburg.

Editorŭ: **Iacobŭ Mureșianu.**
Redactorŭ responsabilŭ: **Dr. Aurel Mureșianu**

Intr'unŭ manuscrisŭ alŭ bibliotecii museului din Pesta, basatŭ pe date autentice, se vorbesce de Valahĭ nobilĭ din Bârsa, că Negrilă și Radomirŭ dobêndiseră încă de la Sf. Stefanŭ numirea în Knezatulŭ Vizăului, decĭ între anii 997—1038. Eată decĭ Românii tocmai în Maramureșŭ încă de prin véculŭ X și încă cu prerogative nobiliare.

Singură acéstă arătare ar fi de ajunsŭ pentru a rĕsturna întréga teoriă a lui Sulzer, Rösler, Hunfalvy. Ei séu n'au sciut'o séu n'au putut'o interpreta după placulŭ lorŭ.

Din documentele analisate resultă, că Românii locuiau în munţii Carpaţĭ și în văile lorŭ cele mai apropiate, atâtŭ pe laturea nordică câtŭ și pe cea sudică; că erau numeroșĭ, deórece alcătuiau o parte a armatelorŭ unguresci. Câtŭ despre timpulŭ de când ei ocupau aceste locurĭ este prea firescŭ lucru a nu ìtnêlní nicĭ o pomenire, întru câtŭ ei erau băștinașĭ ai acestorŭ ţĕrĭ. Despre Ungurĭ, Sașĭ și Sĕcui avemŭ arătărĭ mai multŭ séu mai puţinŭ precise asupra timpului, când ei veniră sĕ locuiéscă în aceste regiunĭ; despre Românĭ nimicŭ, căcĭ ei n'au venitŭ de nicăirĭ, erau de locŭ de-aicea, peste ei au venitŭ celelalte popóre. De aceea chiar de la primele științe rĕmase asupra ţĕrilorŭ nóstre îi și găsimŭ pomeniţĭ; așa pe timpulŭ Sf. Stefan. Prin urmare suntemŭ departe de închipuitulŭ nourașŭ ai lui Hunfalvy.

*

D. A. D. Xenopolŭ face studiulŭ vieţii sociale și politice a Românilorŭ. Terminii de agricultură suntŭ cei mai mulţĭ latinĭ, și nicĭ unulŭ măcar maghiarŭ. Singura însușire este a elementului slavonŭ. Din contră Ungurii au împrumutatŭ și dela Români și dela Slavonĭ o mulţime de terminĭ. De asemenea terminologia muntelui în Transilvania și în ţĕrile vecine este românéscă. In partea cea mai înaltă a ţĕrii ea conţine celŭ multŭ câteva elemente slavone, care se aplică prin faptulŭ că Sarmaţii, poporŭ de origină slavonă, fură găsiţĭ de Daco-Românĭ în munţii unde ei cautară adăpostire. Terminii maghiarĭ séu germanĭ nu începŭ decâtŭ în câmpii. Ţinuturile ocupate de Sĕcui facŭ escepţiune, fiindcă au fostŭ maghiarisate.

Esistenţa primitivă a Românilorŭ în Carpaţĭ o dovedesce faptulŭ, că năvălirea unguréscă i-a împinsŭ cătră câmpia moldo-valahă. Atâtŭ tradiţiunea câtŭ și documentele o spunŭ acésta prin cele douĕ descălecărĭ: a lui Radu Negru și Bogdanŭ Dragoșŭ.

Pentru tóte aceste temeiurĭ teoria lui Rösler nu póte fi sprijinită cu temeiu, pentru aceea și cei ce au susţinut'o au fostŭ siliţĭ sĕ recurgă la mijlóce nedemne de stiinţă pentru a stabilí ceea ce ei numescŭ adevĕrulŭ. Ei jócă rolulŭ de advocaţĭ, carĭ au de apĕratŭ o causă. Ei degradă sciinţa în slujba altorŭ interese decâtŭ acelea ale adevĕrului.

Erudìtulŭ profesorŭ din Iașĭ îșĭ încheiă astfelŭ opulŭ sĕu: »Românii n'au părăsitŭ nicĭ odată Dacia traiană; ei potŭ fi încă multŭ timpŭ martirisaţĭ de Ungurĭ și vorŭ avea încă, póte multă vreme de suferitŭ jugulŭ lorŭ apăsătorŭ. Acésta însă nu le póte răpí dreptulŭ de a protestá în contra asupritorilorŭ lorŭ.“

Scimŭ că suntŭ mulţĭ învĕţaţĭ de bună credinţă, carĭ au admisŭ teoria lui Rösler, basându-se pe renumele sciintificŭ alŭ celorŭ carĭ au eșitŭ cu ea înainte. Studiulŭ d-lui A. D. Xenopolŭ, făcutŭ cu multă pĕtrundere și agerime, neavêndŭ în vedere decâtŭ numai adevĕrulŭ, ţinêndŭ sciinţa istorică la înălţimea ce i-se cuvine, va desamăgí, sperămŭ, pe acei învĕţaţĭ de bună credinţă, carĭ s'au lăsatŭ a fi trașĭ în mrejele falsităţii unorŭ istoricĭ-advocaţĭ ca Sulzer, Rösler și Hunfalvy.

Opera d-lui Xenopolŭ este unŭ scumpŭ tesaurŭ, unŭ monumentŭ neperitorŭ dedicatŭ »Românilorŭ de peste munţĭ,« carĭ suferŭ și adĭ urmările falsificărilorŭ faptelorŭ istorice a unorŭ pretinșĭ istoricĭ sașĭ și ungurĭ.

Cursulŭ la bursa de Viena

din 2 Ianuarie st. n. 1885

Rentă de aurŭ ungară 6%	123.25	Bonurĭ croato-slavone	100.—
Rentă de aurŭ 4%	95.75	Despăgubire p. dijma de vinŭ ung.	98.25
Rentă de hârtia 5%	91.—	Imprumutulŭ cu premiu ung.	115.75
Imprumutulŭ căilorŭ ferate ungare	145.50	Losurile pentru regularea Tisei şi Segedinului	116.50
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (1-ma emisiune)	97.10	Renta de hărtiă austriacă	81.10
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (2-a emisiune)	—.—	Renta de arg. austr.	83.40
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (3-a emisiune)	105.50	Renta de aurŭ austr.	104.10
Bonurĭ rurale ungare	100.75	Losurile din 1860	135.20
Bonurĭ cu cl. de sortare	100.40	Acţiunile băncei austro-ungare	859.—
Bonurĭ rurale Banat-Timişŭ	100.50	Act. băncei de creditŭ ung.	305.50
Bonurĭ cu cl. de sortare	99.75	Act. băncei de creditŭ austr.	293.10
Bonurĭ rurale transilvane	100.50	Argintulŭ —.— Galbinĭ împărătescĭ	5.80
		Napoleon-d'orĭ	9.75½
		Mărcĭ 100 împ. germ.	60.25
		Londra 10 Livres sterlinge	123.35

Bursa de Bucurescĭ.

Cota oficială dela 20 Decemvre st. v. 1884.

	Cump.	vênd.
Renta română (5%)	—	—
Renta rom. amort. (5%)	—	—
» convert. (6%)	—	—
Împr. oraş. Buc. (20 fr.)	—	—
Credit fonc. rural (7%)	—	—
» „ „ (5%)	—	—
» » urban (7%)	—	—
» » » (6%)	—	—
» » » (5%)	—	—
Banca naţională a României	1180	—
Ac. de asig. Dacia-Rom.	291½	—
« » » Naţională	—	—
Aurŭ	15,15⅛	—
Bancnote austriace contra aurŭ	—	—

Cursulu pieţei Braşovŭ

din 3 Ianuarie st. n. 1885

Bancnote românescĭ	Cump.	8 52	Vênd.	8.55
Argint românesc	»	8 40	»	8.45
Napoleon-d'orĭ	»	9.74	»	9.75
Lire turcescĭ	»	10.98	»	11.—
Imperialĭ	»	9.98	»	10.—
Galbenĭ	»	5.70	»	5.72
Scrisurile fonc. »Albina«	»	100—	»	101.50
Ruble Rusescĭ	»	125—	„	126—
Discontulŭ	»	7—10 % pe anŭ.		

Numere singuratice din „Gazeta Transilvaniei" se potŭ cumpĕra în tutungeria lui Gross (în casa prefecturei.)

Acei domnĭ abonaţĭ ai noştri, cari au plătitŭ preţulŭ abonamentului pe jumĕtate de anŭ sĕu pe unŭ anŭ, înainte de 1-a Aprile a. c., sunt rugaţĭ a ne trimite diferenţa preţului urcatŭ dela 1 Aprile c., care pentru Austro-Ungaria face 2 fl., ér pentru România 8 lei.

ADMINISTRAŢIA „GAZ. TRANS."

Inserţiunĭ şi reclame.*)

Declaraţiune: Subscrisulŭ declarŭ tóte aserţiunile cuprinse în publicaţiunea apărută în Nr. 241 a »Gazetei Transilvaniei« sub rubrica »inserţiunĭ şi reclame« subscrisă de Paraschiva Bucurŭ Pitişŭ, de neadevĕrurĭ şi calumnii, pentru care am şi făcutŭ paşi necesarĭ la judecătoria competentă, ca calumniatórea sĕ fie pedepsită conformŭ legii penale.

Vasile Munteanu.

*) Redacţiunea nu e responsabilă de cele cuprinse sub acéstă rubrică.

Mersulŭ trenurilorŭ

pe linia **Predealŭ-Budapesta** şi pe linia **Teiuşŭ-Aradŭ-Budapesta** a călei ferate orientale de statŭ reg. ung.

Predealŭ-Budapesta

	Trenŭ accelerat	Trenŭ de persóne	Trenu omnibus	Trenŭ de persóne
Bucurescĭ	7.15	—	—	—
Predealŭ	1.09	—	—	9.50
Timişŭ	1.33	—	—	10.15
Braşovŭ (	2.06	—	—	10.50
Braşovŭ (	2.16	6.30	5.45	
Feldióra	2.44	7.09	6.28	
Apatia	3.03	7.41	7.07	
Agostonfalva	3.18	8.09	7.42	
Homorodŭ	3.51	8.53	8.51	
Haşfaleu	4.51	10.18	10.52	
Sighişóra	5.11	10.55	11.56	
Elisabetopole	5.39	11.36	12.43	
Mediaşŭ	6.00	12.11	1.23	
Copşa mică	6.29	12.35	2.07	
Micăsasa	—	12.54	2.27	
Blaşiu	7.02	1.29	3.06	
Crăciunelŭ	—	1.45	3.22	
Teiuşŭ	7.38	2.26	4.15	
Aiudŭ	7.55	2.48	4.44	
Vinţulŭ de susŭ	—	3.12	5.10	
Uióra	—	3.19	5.19	
Cucerdea	8.24	3.36	5.47	
Ghirişŭ	8.48	4.10	6.38	
Apahida	—	5.39	8.51	
Cluşiu (	10.08	5.59	9.18	
Cluşiu (	10.18	6.28	8.00	
Nedeşdu	—	6.54	8.34	
Ghirbĕu	—	7.10	8.59	
Aghirişŭ	—	7.25	9.35	
Stana	—	7.49	10.16	
Huiedinŭ	11.33	8.11	11.04	
Ciucia	12.06	8.52	12.17	
Bucia	—	9.11	12.47	
Bratca	—	9.29	1.21	
Rév	12.25	9.52	2.05	
Mezö-Telegd	1.11	10.27	3.08	
Fugyi-Vásárhely	—	10.46	3.39	
Várad-Velinţe	—	10.56	3.55	
Oradia-mare (	1.49	11.04	4.06	
Oradia-mare (	1.54	11.14	7.30	
P. Ladány	3.14	1.47	11.05	
Szolnok	5.10	4.40	2.37	
Buda-pesta	7.30	7.44	6.40	
Viena	2.00	6.20	2.00	

Budapesta—Predealŭ

	Trenu de persóne	Trenu omnibus	Trenu accelerat	Trenŭ omnibus
Viena	8.25	8.35	3.30	8.00
Budapesta	8.00	6.55	9.45	2.47
Szolnok	11.24	10.55	12.18	6.36
P. Ladány	2.01	2.04	1.59	10.09
Oradea mare (	4.11	5.13	3.20	
Oradea mare (	4.21	9.37	3.25	
Várad-Velencze	4.29	9.45	—	
Fugyi-Vásárhely	4.40	9.59	—	
Mezö-Telegd	5.02	10.28	3.56	
Rév	5.46	11.41	4.31	
Bratca	6.09	12.15	—	
Bucia	6.28	12.48	—	
Ciucia	6.52	1.48	5.28	
Huiedin	7.32	3.21	6.01	
Stana	7.51	3.54	—	
Aghiriş	8.12	4.34	—	
Ghirbĕu	8.24	4.52	—	
Nedeşdu	8.38	5.11	—	
Cluşiu (	8.57	5.40	7.08	
Cluşiu (	9.23	6.00	7.18	
Apahida	9.50	6.29	—	
Ghiriş	11.15	8.14	8.29	
Cucerdea	12.04	9.49	8.53	
Uióra	12.12	9.58	—	
Vinţulŭ de susŭ	12.19	10.07	—	
Aiudŭ	12.45	10.42	9.17	
Teiuşŭ	1.15	11.32	9.40	
Crăciunelŭ	1.44	12.03	—	
Blaşŭ	2.00	12.24	10.12	
Micăsasa	2.34	12.43	—	
Copşa mică	2.52	1.22	10.45	
Mediaşŭ	3.27	2.24	11.07	
Elisabetopole	4.01	3.06	11.29	
Sigişóra	4.50	4.17	12.15	
Haşfaleu	5.08	4.51	12.30	
Homorod	6.47	7.07	1.32	
Agostonfalva	7.36	8.10	2.04	
Apatia	8.09	8.46	2.24	
Feldióra	8.41	9.20	2.44	
Braşovŭ (	9.20	10.15	3.15	
Braşovŭ (	—	6.00	3.25	
Timişŭ	—	6.57	4.03	
Predealŭ	—	7.32	4.28	
Bucurescĭ	—	—	10.25	

Nota: Órele de nópte suntŭ cele dintre liniile gróse.

Teiuşŭ-Aradŭ-Budapesta

	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus	Trenu omnibus
Teiuşŭ	2.39	9.50	8.20
Alba-Iulia	3.40	10.42	9.10
Vinţulŭ de josŭ	4.04	11.09	
Şibotŭ	4.35	11.43	
Orăştia	5.02	12.13	
Simeria (Piski)	5.44	1.22	
Deva	6.05	1.48	
Branicĭca	6.34	2.21	
Ilia	7.01	2.54	
Gurasada	7.15	3.09	
Zam	7.49	3.48	
Soborşin	8.32	4.37	
Bĕrzova	9.19	5.30	
Conopŭ	9.40	5.58	
Radna-Lipova	10.16	6.38	8.24
Paulişŭ	10.32	6.56	8.41
Gyorok	10.48	7.15	9.01
Glogovaţŭ	11.17	7.48	9.30
Aradŭ (	12.32	8.05	9.45
Aradŭ (	12.00	8.45	6.10
Szolnok	4.09	2.10	7.27
Budapesta	7.44	6.40	—
Viena	6.20	—	—

Budapesta-Aradŭ-Teiuşŭ.

	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus
Viena	8.25	8.35
Budapesta	8.00	6.55
Szolnok	11.14	12.28
Aradŭ (	3.35	5.30
Aradŭ (	4.00	6.20
Glogovaţŭ	4.16	6.39
Gyorok	4.47	7.19
Paulişŭ	5.02	7.39
Radna-Lipova	5.25	8.11
Conopŭ	5.57	8.49
Bêrzova	6.18	9.18
Soborşin	7.11	10.27
Zam	7.48	11.18
Gurasada	8.22	11.57
Ilia	8.40	12.27
Branicĭca	9.02	12.57
Deva	9.32	1.45
Simeria (Piski)	10.12	2.58
Orăştiă	10.47	3.46
Şibotŭ	11.14	4.20
Vinţulŭ de josŭ	11.46	5.06
Alba-Iulia	12.21	6.15
Teiuşŭ	12.53	7.00

Aradŭ-Timişóra

	Trenŭ omnibus	Trenŭ de persóne
Aradŭ	6.00	12.30
Aradulŭ nou	6.26	12.54
Németh-Ságh	6.51	1.19
Vinga	7.28	1.50
Orczifalva	7.49	2.12
Merczifalva	8.09	2.30
Timişóra	8.58	3.15

Simeria (Piski) Petroşenĭ

	Trenŭ omnibus
Simeria	3.08
Streiu	3.45
Haţegŭ	4.33
Pui	5.19
Crivadia	6.05
Baniţa	6.43
Petroşenĭ	7.00

Timişóra-Aradŭ

	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus
Timişóra	12.25	5.00
Merczifalva	1.16	5.56
Orczifalva	1.34	6.16
Vinga	2.04	6.50
Németh-Ságh	2.25	7.11
Aradulŭ nou	2.54	7.44
Aradŭ	3.10	8.00

Petroşenĭ—Simeria (Piski)

	Trenŭ omnibus
Petroşenĭ	8.56
Baniţa	9.37
Crivadia	10.09
Pui	10.48
Haţegŭ	11.26
Streiu	12.06
Simeria	12.37

Tipografia ALEXI, Braşovŭ.